

## A Patricio Urkizu

JÚLIA BUTINYÀ

UNED

Entre novembre i desembre del 2024

Benvolgut amic, estimat col·lega:

Havent compartit gairebé uns vint anys despatx, no t'estranyarà que em surti de qualsevol cànon d'evocació i faci lliurement amb la confiança que ens dóna, a més i oportunament, el fet d'haver arrencat aquesta revista. Revista, de primer anomenada *Jornadas de Lengua y Literatura Catalana, Gallega y Vasca* perquè en recollia les actes de les nostres Jornades reals. Jornades una mica missioneres, ja que peregrinàvem per les diverses Universitats madrilenyes portant les tres llengües i literatures a sobre enmig d'una gran desconexió; aquelles Jornades, innocents i plenes de vida -al marge de politiqueries de qualsevol mena-, ens ompliren el decenni dels 90. I sempre de la mà de la Complutense, personificada en el bon amic i col·lega Joan Ribera, com bé recordaràs. Van ser tan sonades que ens en demanaren un resum, que -si recordes- publicà *Estudis Romànics*.

I així, aniré fent una mica de recordatori de les nostres aventures literàries, viscudes plegats, trobant-se les nostres especialitats per primera vegada en una Universitat espanyola, és a dir juntes i fora dels seus propis límits territorials. Tot ho aconseguírem, de la teva mà, *sine qua non*, com vaig dir de paraula en el teu homenatge al país basc l'any passat, el qual va constituir -com ara aquest- una lloa sincera, de viva veu aquella vegada, bé que no presencial. Aquesta meva d'avui, encara, benvolgut amic, pretén ser una miscel·lània, corona o galeria de gèneres, ja que, bé que ho tinguis tot present, deixar constància històrica junt amb el reconeixement, si més no, pot ser plaenter.

A continuació, n'al·ludiré a un altre gènere, que no sé ben bé si es pot dir així: la línia tan preuada per a mi, com bé saps, de la investigació, i que més que anomenar-la d'història de la literatura, podria dir directament: de l'Humanisme. I heus ací que he assolit quelcom que vull compartir ara amb tu, ja que d'una banda t'alegrarà i, d'altra, fins i tot és bo que es faci públic al nostre àmbit. Doncs resulta que, el mes passat, he plantat les meves investigacions humanístiques a la capital de tots els Humanismes: a Atenas, a la Universitat Nacional Kapodistrian; donat que un deixeble meu, que hi és professor i que havia fet la tesi sobre Bernat Metge traduint *Lo somni* al grec, m'hi convidà a participar en

un congrés. Així, hi vaig resumir el punt final de la meua teoria que, com bona deixeblla del professor Batllori, té una tirada més aviat cap a les seves anàlisis, com a historiador de la cultura, que a les pròpiament meves, com a filòloga. Bé, cal dir que, més que deixeblla, seguidora del pensament del savi jesuïta, a qui també coneixes i valors i que (com recordaves millor que no pas jo) un matí va venir al nostre despatx.

Dit això, he pensat que si el meu començament ha tingut una mica de di-etari, podria passar per una estoneta al pla estrictament acadèmic i tot fent un resum del resum que vaig enviar a Grècia, la terra nadiua dels humanismes, em limitaré a reproduir la línia principal, entenent que m'entens, ja que m'ho has sentit tot a trossos i, donada la meua persistència, gairebé a diari. Espero, per tant, que segueixis bé el que ja exprimeix -o almenys avança- el títol, que esmenta els dos grans autors que tant he treballat, vistos des de la cultura i en un pla d'àmplia perspectiva batlloriana: *Horizontalidad y verticalidad como ejes culturales. (Sobre el Humanismo, Ramón Llull y Bernat Metge)*. En essència diu:

Este análisis teórico acerca del Humanismo, corriente que comienza en Italia, a la luz del Humanismo clásico, y que en los últimos tiempos tanto se ha desvalorizado, aspira a proyectar luz sobre sus orígenes, presentando algunos elementos que podrían contribuir a aclararlos, dado que en su génesis interfirió la excelente aportación, pero poco conocida y sin apenas repercusión, de la Corona de Aragón. Partimos aquí de la contribución filosófica de Ramón Llull, importante en cuanto marca un paso adelante hacia la ética. Campo este que afectará a la corriente humanista, especialmente en sus inicios, ya que ésta surge como reacción a un tiempo que los primerísimos humanistas de las cancillerías italianas consideraban finiquitado. Por otro lado, atenderemos a Bernat Metge, buen receptor del filósofo mallorquín.

És el millor que podria oferir-te, estimat col·lega, amb l'afectuosa solemnitat que implica aquest volum: el punt final de les meves cabòries filològiques, que haves tingut l'amabilitat de seguir -o que potser haves hagut de sofrir....-.

Sento de veritat que no puc passar al gènere poètic, que no he conreat mai per un excès potser de respecte envers la poesia. Malgrat que bé la valorem quan estem tots dos en els orígens de la nostra estimada *Serta. Revista ibero-romànica de poesia y pensamiento poético*, que ens vam inventar el 1996, formant part del Consell de Direcció fundacional amb el bon amic Antonio Domínguez Rey. I on han brillat i hem deixat gravats poemes ben valuosos en les nostres llengües, com els de Joan Margarit o alguns de ben primerencs de Bernardo Atxaga. Revista que enguany -no sé si ho saps-, malhauradament, amb el volum 13 amenaça de perir, havent viscut un recorregut esplèndid. Hom diu que les coses poden ressuscitar, però sempre és trist el comiat, com ens toca ara.

Girem full. Ací també mancarà la ficció, bé que havent-la viscut -tu, de costat meu- a través del *Curial e Güelfa*, potser ja només la sola citació deixa *per se* dignament estampat el gènere.

Hem compartit també experiències i moments acadèmics inoblidables, com el dia dels Honoris Causa de les quatre llengües d'Espanya, el 2010. I això, havent tingut el goig de viure-ho amb els homenatjats i ben assimilades les seves *laudatios*, sobretot la de Jean Haritschelhar Duhalde, per la teva part, i la d'Antoni M<sup>a</sup> Badia i Margarit, per la meva. Tots dos ja finats.

No hem pogut compartir tant, per contra, els nostres propis treballs, d'una banda, desconeixent jo la teva llengua, i d'altra, a causa de no ser tu medievalista. I fora d'alguns petits divertimentos, com ara va tenir lloc arran de la coincidència i contrast de les peces hagiogràfiques de sant Julià i de santa Basilissa, que mentre n'estava preparant l'edició t'adonares que n'hi havia versió en basc. A més, hi trobarem curiosos punts de coincidència, a banda de les peculiaritats lèxiques de les nostres respectives cultures; hom diria que al lloc més insospitat pot brollar la preuada font comparatista.

Ara bé, és tot just on coincidírem de ple, a l'aspecte metodològic. I aplicarem de debò el comparatisme, obrint-li un portal de luxe, mitjançant un nou màster: *Literaturas hispánicas (catalana, gallega, vasca) en el contexto europeo*, que, aprovat el 2007 i qualificat per l'ANECA com únic, posàrem en marxa el 2008, amb l'honra afegida de ser el primer de la Facultat. Avui veiem que és viu, però suposo que, com jo mateixa, esperes que assoleixi més volada donat que, lògicament, si les romàniques han reeixit de la brava manera que han reeixit arreu del món, unes minirromàniques -més ajustades, fet idoni per a qualsevol camp científic- haurien d'oferir un marc sòlid i amb futur. De fet, és un espai amarat de tots els mòbils per a compondre un ferm quadre literari, a redòs del lingüístic. És que potser hi manquen estímuls pràctics o és el mateix món de la docència arreu poc motivat? Altrament hauríem de donar la raó a Ortega y Gasset, qui no està invalidat, però qui potser queda enrere ja gràcies a la nostra estimada i benvolguda Europa.

Com pots veure, portem a sobre i en comú el fardell d'un munt de coses del que anomenen els nostres camps científics, en bona part primerenques a honor i glòria de la nostra unedença Facultat de Filologia. Punt i moment de reconèixer degudament la iniciativa d'apujar aquells camps a nivell universitari de forma conjunta, idea notable de qui fou director de departament, degà i rector nostre, Jenaro Costas, tan bon amic teu i meu, a més de gran llatinista.

I seguint els cànons del gènere epistolar, em reservo el final més afectuós per al moment oportú, comptant encara amb uns mesos de termini, fins al juny de l'any vinent.

...Fins ací, el meu escrit del mes de novembre de 2024, arran del correu — adreçat també al comú amic Joan Ribera— de l'actual director de la revista, Josep Ysern, qui ens comunicà que preparava aquest volum a tall de sorpresa per a tu:

Benvolguts Júlia i Joan Miquel: Avui he fet divulgar el que teniu en annex.<sup>1</sup> El proper número de la *RLLCGV* (el 30!) serà un homenatge al Patri.

---

<sup>1</sup> Es tractava de la invitació a enviar un escrit, article o evocació.

Un altre gènere, doncs, que ha aparegut en el meu escrit, gènere modern però de naturalesa tan efímera o més que els vells fulls volanders. I mail que reobro i rellegeixo perquè, avui, 18 de desembre del 2024, m'acaben de dir que has marxat. I penso al que havia de ser el nostre darrer whatsapp —un altre gènere literari i més inconsistent encara—, tot just al mes passat. Tu em vas plantar una frase icònica: «*Vivan los clásicos!!!*» Hi xerràvem perquè el meu nét contrabaixista tocava en un concert de la vostra Universitat Musikene, a San Sebastián, on estudia. Mal senyal tanmateix que no vas dir d'assistir-hi ni de veure'ns i acabaves amb un comiat lacònic, bé que, com sempre, envidat: «*Enhorabuena!!! Un fuerte abrazo, me alegro*».

Així doncs, aquesta evocació amb barreja de gèneres i entre dos mesos, la clouré amb un clàssic, que bé te'ls estimaves. Ometré, però, el gènere que no pensàrem mai que se'ns imposaria a l'endemig: el de les oracions de Bossuet.

I ara sí, a la cloenda i amb tot sentit, l'homenatge pren carn, benivoludíssim Patri, perquè recordo quan et comentava —parlant de *Lo somni*— un passatge que recull del *De amicitia* el notari barceloní. Va ser a Blanquerna. Em refereixo a unes línies mestres del meu mestre Bernat Metge, que vaig aprendre del mestratge de Martí de Riquer —qui també ens visità al despatx. I cal comptar amb l'autor romà suara citat —mestre de tots els altres mestres esmentats—, a qui ara pretenc emular, ja que deixà noblement —i eternament pel fet de ser un clàssic— gravada la idea que a l'amic no li pot haver passat res de dolent pel fet d'haver mort, perquè era bo. Em llegeixis o no, tant és, la dignitat humana va sempre per davant de tot i així resta escrit per al teu homenatge.

Júlia